

Evaluace programu Učitel naživo:

Příklad nástrojů ke sledování dopadu učitelské přípravy

Barbora Zavadilová, MPhil.
Bc. et Mgr. Jana Korábová

Cíle organizace Učitel naživo

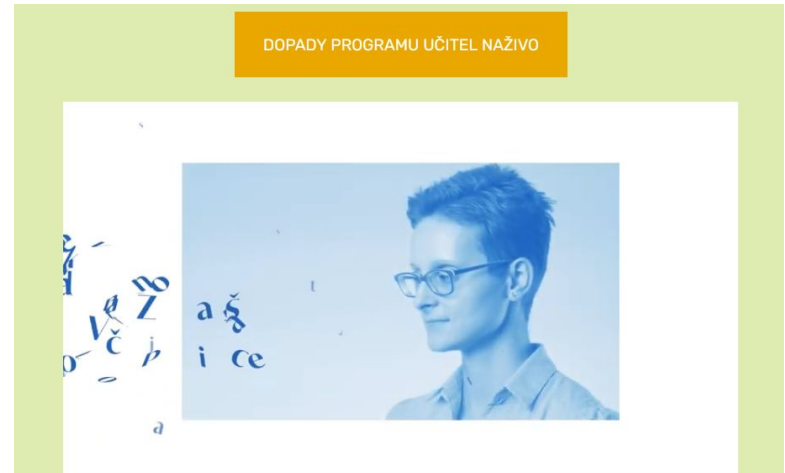
Vize organizace

Chceme, aby se všechny děti ve školách učily naplno, s radostí a s rovnými šancemi.

Proto chceme učitele, kteří vědí, kam jdou, vytvářejí vztahy založené na důvěře a podnětné příležitosti pro učení každého dítěte. Děti, které toto zažijí, budou připravené na příležitosti a výzvy světa 21. století.

Jak by měla vypadat škola „naživo“?

- Dítě je ve středu zájmu a rozvíjí co nejlépe svůj potenciál.
- Učitel je průvodce a vytváří podnětné prostředí založené na důvěře.
- Učitel vychází při své práci z reflektování zkušenosti a nejnovějšího výzkumu.
- Děti odcházejí ze škol s motivací k dalšímu vzdělávání se.

Struktura programu Učitel naživo

Učitel naživo je dvouletý program pro budoucí učitele (tzv. pedagogické minimum). Je určen absolventům vysokých škol, kteří chtějí učit děti na druhém stupni základní školy nebo na střední škole, ale chybí jim potřebné pedagogické vzdělání. Rozsah programu je celkem 750 hodin (z toho 660 hodin v rámci akreditace).

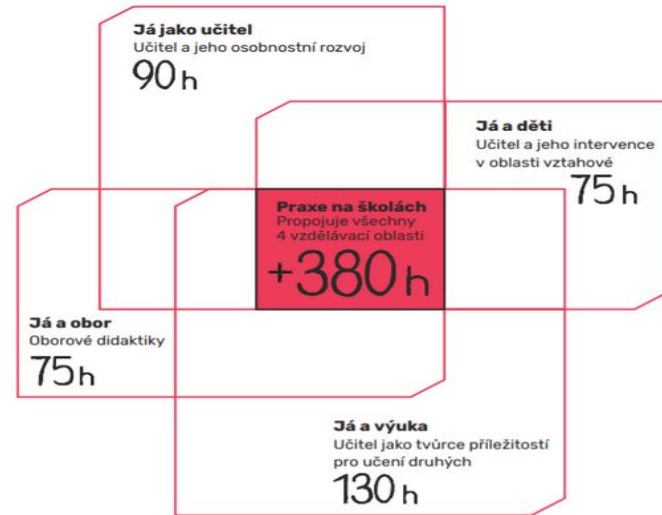
380 hodin reflektované praxe a 370 hodin výcviku

Principy programu:

- reflexe, reflektivní semináře, hospitace ve výuce
- izomorfismus (modelování) – pozorování, rozbory, praxe
- komunita studentů a učitelů (exkurze a zahraniční exkurze, klub absolventů)
- bezpečné prostředí
- formativní hodnocení
- týmové učení

Kompetenční rámec

(formativní nástroj využívaný též v evaluaci programu)

Role evaluace v programu Učitel naživo

Učitel naživo je laboratoří, která vyvíjí a šíří nový model učitelské přípravy i metody její evaluace.

“Když přejímáte program, přejměte i jeho evaluaci”

Proč evaluace?

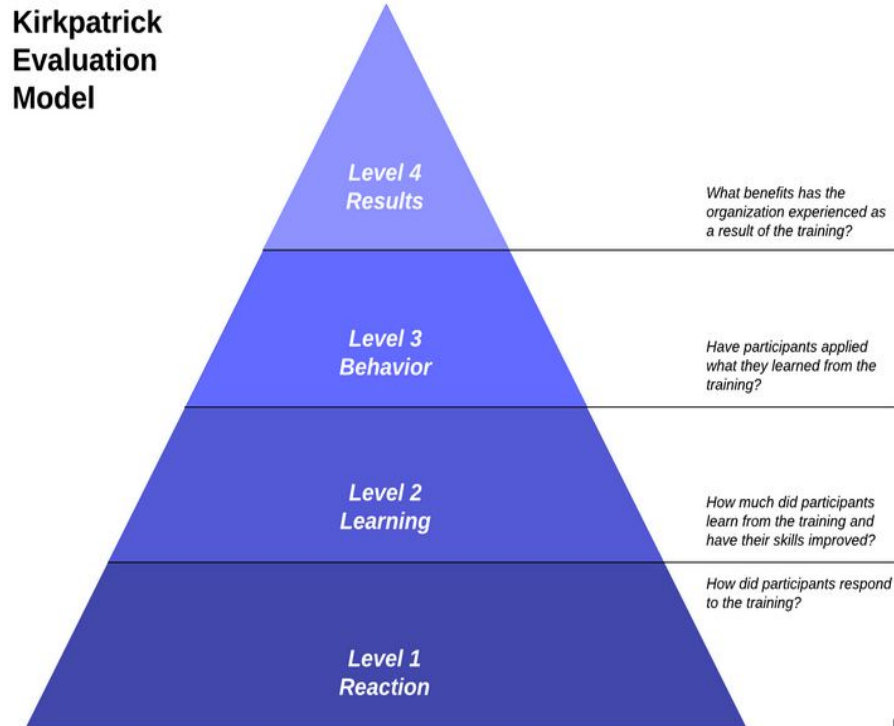
- jsme učící se organizace: evaluační tým je součástí organizace
- se všemi aktéry evaluaci připravujeme a společně nastavujeme cíle šetření
- výsledky evaluačního týmu jsou diskutovány a implemetovány do podoby dalšího roku programu
- jsme laboratoř: nastavujeme evaluační kulturu, sdílíme metodologii evaluace s dalšími institucemi, nabízíme open data k porovnání s dalšími univerzitními programy (software)
- data nám pomáhají otevírat diskusi o tom, kdo je to dobrý učitel
- data z evaluace slouží advokačnímu týmu (systémová proměna) a poskytují informace donorům

Evaluace v programu Učitel naživo

Evaluační design kombinuje sledování z pohledu více aktérů (studentů učitelství, vzdělavatelů učitelů, absolventů a jejich žáků), viz následující diagram. V evaluaci pracujeme s hodnocením různých dimenzí kvality programu: spokojenost studentů, rozvoj jejich dovedností, nástup do praxe a hodnocení výuky z pohledu žáků. Tato multidimenzionalita umožňuje postihnoutí všech úrovní kvality a jejich vzájemné analytické propojení.

Používáme Kirkpatrickův evaluační model.

Sledování kvality pomáhá v obecném pojetí zlepšování se – není důležité se poměřovat s ostatními, nýbrž se zabývat vlastním posunem a dopadem. Proto v organizaci Učitel naživo pracujeme se zjištěními o dopadu programu na práci absolventů a neustále se snažíme udržovat kvalitu programu a pracovat na slabých stránkách.

Sledované oblasti

rozvoj dovedností

Jsou naplněny cíle programu?
Jaké jsou silné a slabé stránky programu?
Jak se dále vyvíjejí absolventi programu?

spokojenost

Jak studenti hodnotí program a jeho jednotlivé části?

srovnání

Srovnání se začínajícími učiteli a s podobnými učiteli

přechod absolventů do praxe

Učí absolventi programu?
Na jakých školách naši absolventi působí?

kvalita výuky absolventů

Jak vidí žáci absolventy programu?

Sběr dat

Sebehodnocení

v Kompetenčním rámci

Hodnocení, hospitace a hodnocení profesních výzev

položkami Kompetenčního rámce

Dotazník

úvodní dotazník (baterie motivace z TALIS)
a závěrečný dotazník spokojenosti

Sebehodnocení položkami TALIS

Dotazník pro absolventy

Žákovské šetření

baterie z šetření Kalibro a UNŽ dotazník o výuce a vzdělání rodičů

studenti

vzdělavatelé
(průvodci a provázející učitelé)

absolventi

žáci absolventů

Hlavní výzkumné otázky

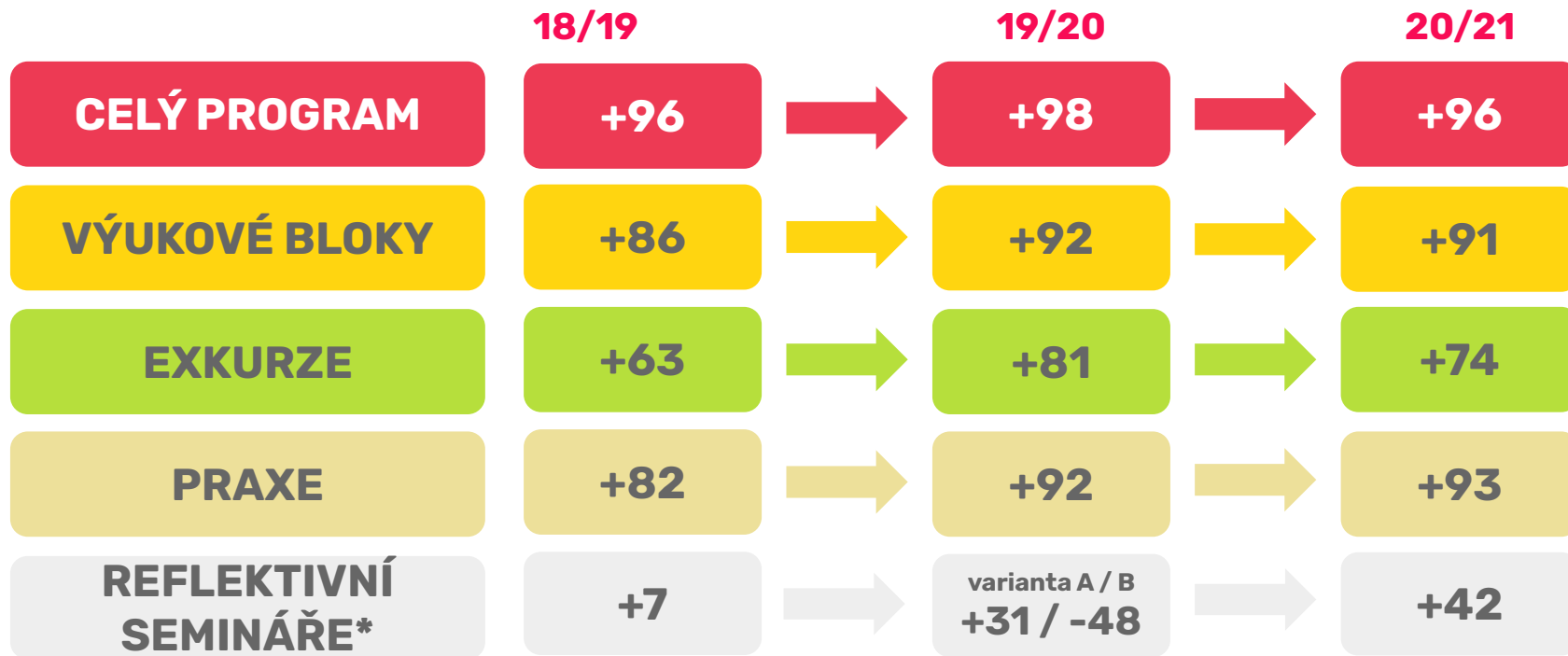
Kontinuální šetření:

- Zlepšují se studenti a absolventi programu ve self-efficacy v oblastech programu? (KR)
- Jak si stojí studenti a absolventi programu v porovnání s jinými (začínajícími) učiteli (TALIS a Kalibro)
- Kolik studentů programu nastupuje do škol a do jakých typů škol (podle zřizovatele a stupně)
- Jak je výuka našich absolventů hodnocena jejich žáky? (Kalibro, porovnání s minulým učitelem)

Specifické otázky týmů organizace:

- Jaké části programu jsou studenty hodnoceny vysoko a jaké nízko?
- Jaký vliv mají jednotlivé části programu na rozvoj dovedností studentů?

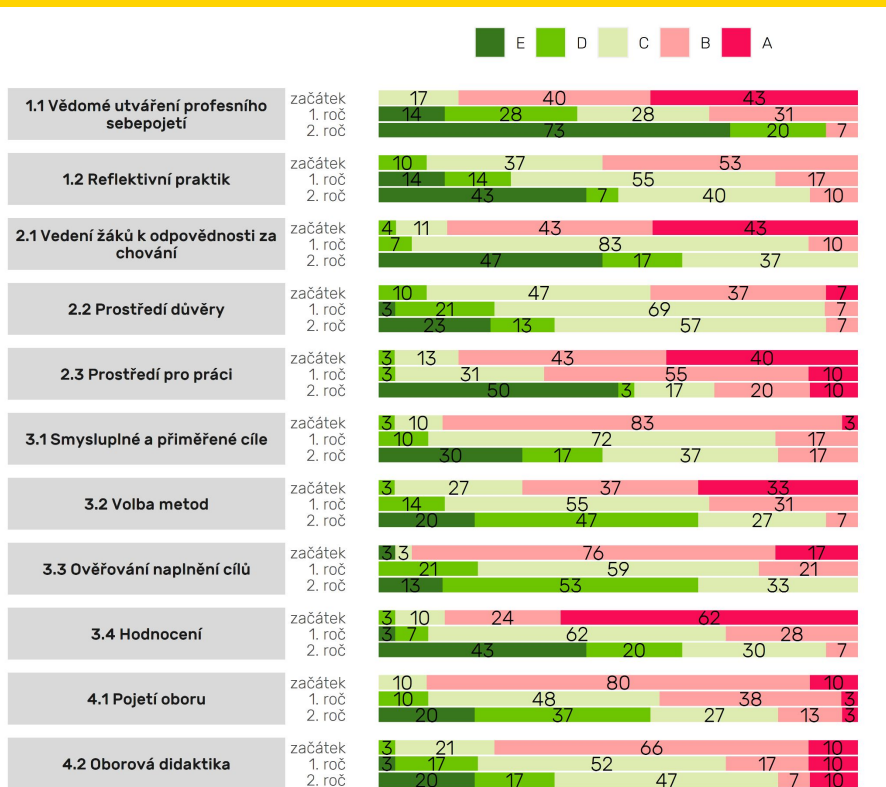
NPS: Vývoj hodnocení programu

NPS SCORE: Studenti hodnotí části programu na škále 0–10. Skóre je rozdíl procent respondentů, kteří využívají vysoké známky a jsou velmi spokojeni (9–10) nad těmi, jejichž hodnocení je negativní či vlažné (0–6). **Hodnocení elitních zahraničních vzdělávacích programů se pohybuje většinou mezi 50–80. Program UNŽ tedy dosahuje vyšších hodnot.**

*Reflektivní semináře probíhaly ve školním roce 2019/2020 ve dvou podobách (A – jen pro studenty a B – i s provázejícími učiteli). Pro nízké hodnocení varianty B byly v dalším roce reflektivní semináře realizovány už jen ve variantě A.

Jak se vyvíjí sebehodnocení studentů?

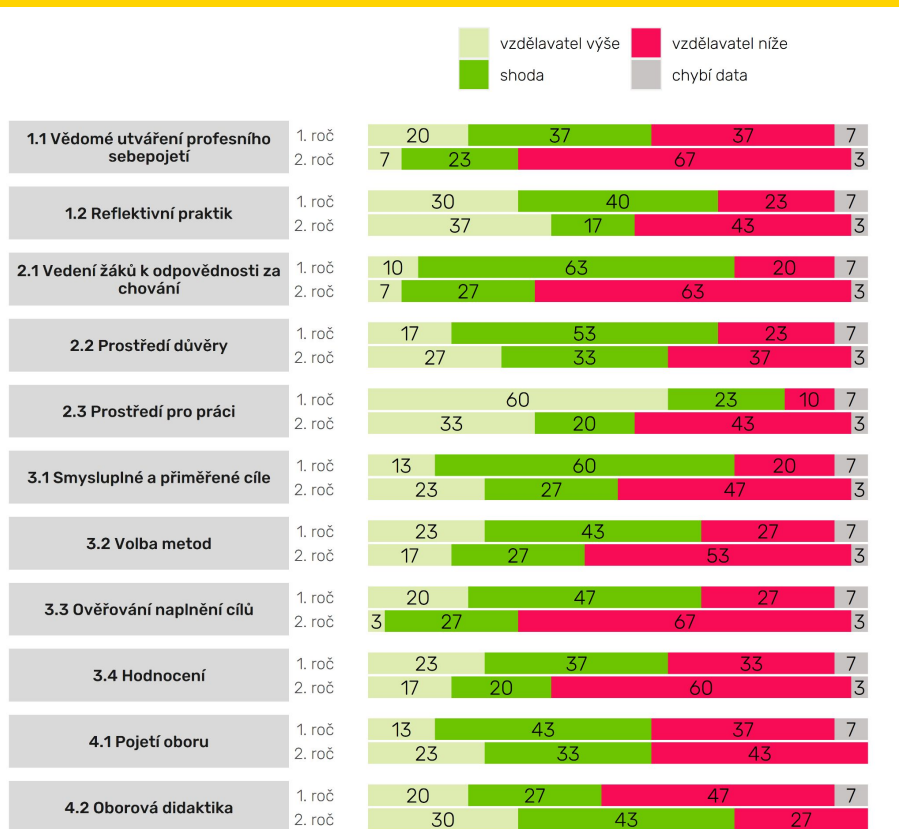
Sebehodnocení studentů, kteří začali výcvik ve školním roce 2019/2020. Ve druhém ročníku jsou úrovně vypočítány z binárních položek v inventáři tzv. dlaždic (viz metodiky). V tomto výpočtu se studenti zároveň nemohli zhoršit oproti předchozí vlně. N = 30

Studenti se na konci studia cítí nejvíce připraveni v oblastech profesního sebezpojetí (1.1), vedení žáků k odpovědnosti za chování (2.1), ověřování naplnění cílů (3.3) a hodnocení žáků, vč. využití formativních metod (3.4).

Nejméně se studenti cítí připraveni v oblasti 4.2, tedy ve zvládnutí oborové didaktiky. V oblasti 2.3, která se týká vytváření prostředí pro práci (včetně udržování pořádku), jsou studenti nejvíce rozpolcení, 53 % má vysokou self-efficacy (známky D–E) a 30 % nedostatečnou (známky A–B).

Studentům se v průběhu programu zvyšuje self-efficacy ve všech oblastech Kompetenčního rámce. V některých ale stoupá rychleji (profesní sebezpojetí, práce s hodnocením a metodami) a v některých pomalu (oborová didaktika).

Soulad sebehodnocení studentů a hodnocení vzdělavatelů

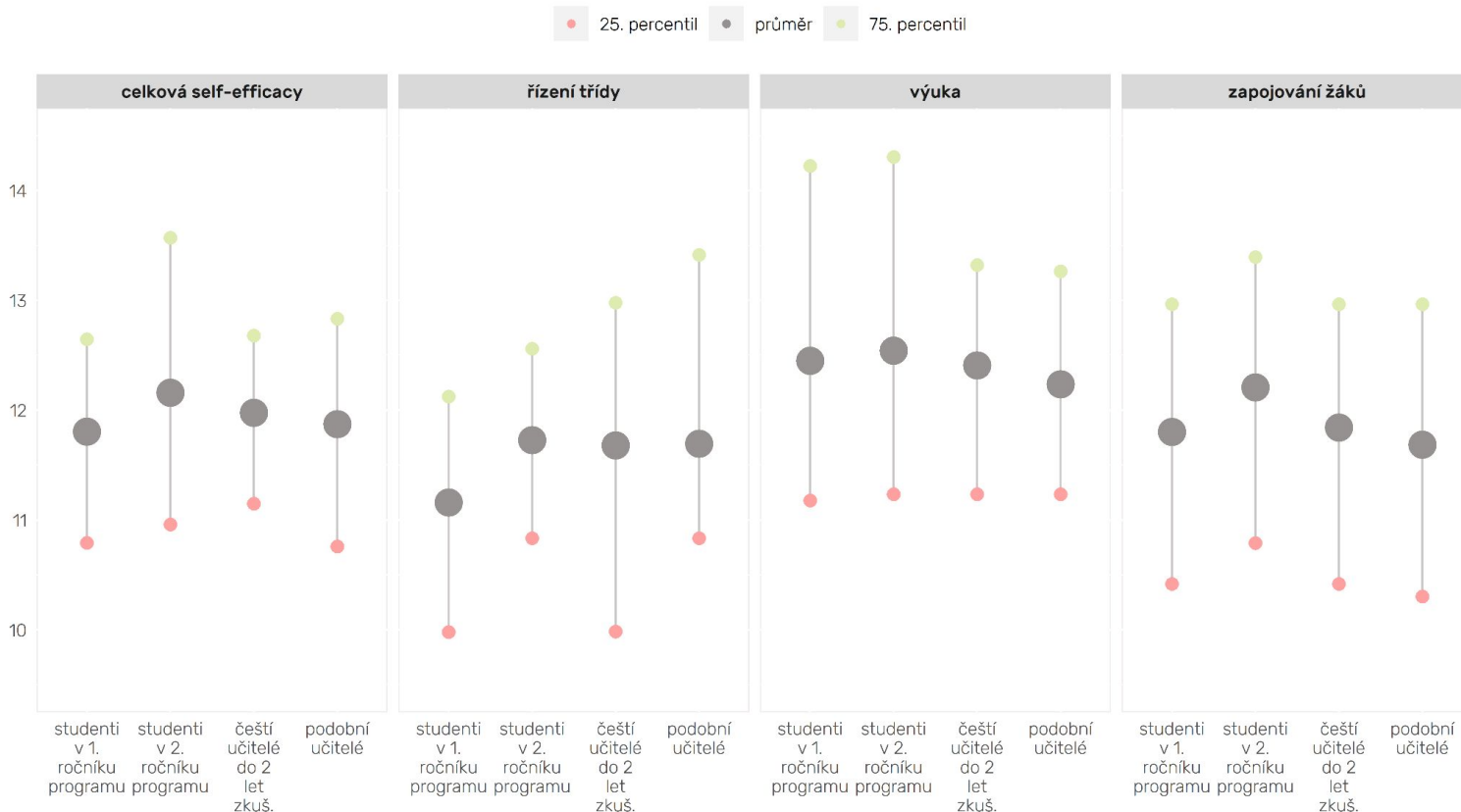
Hodnocení vzdělavatelů a sebehodnocení studentů, kteří začali výcvik ve školním roce 2019/2020. N = 30

Vzdělavatelé málokdy na konci dvouletého programu vidí završení učitelského rozvoje (E) či přetrvávání začátečnické úrovně (A).

Studenti se „nadhodnocují“ zejména v oblasti profesního sebepojetí (1.1), vedení žáků k odpovědnosti za jejich chování (2.1), práci s cíli vzdělávání a ověřování jejich naplnění (3.2) a hodnocení žáků (3.3). U těchto oblastí je nutné pracovat na jejich rozvoji a reflexi skutečně dosažených úrovní, aby si studenti byli vědomi nutnosti dalšího posunu.

V oblasti oborové didaktiky (4.2), reflektování praxe (1.2) a vytváření produktivního prostředí pro práci (2.3) se naopak studenti na konci studia sebehodnotí hůře, než je vidí jejich vzdělavatelé (platí pro 30–37 % studentů). U těchto oblastí je třeba pracovat i na posílení self-efficacy, aby negativně neovlivňovala učitele při nástupu do profese.

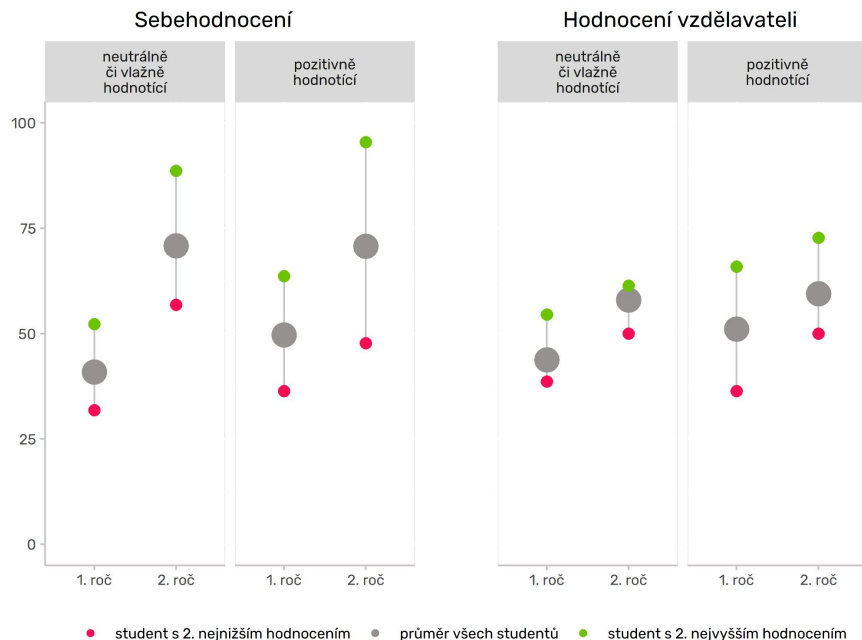
Vývoj self-efficacy studentů UNŽ v položkách TALIS

Studenti programu z běhu v letech 2019/20 až 2020/2021 a srovnávací populace z dat TALIS 2018. V grafu jsou zobrazeny hodnoty skóre replikovaných na základě konfirmačního faktorového modelu zveřejněného v TALIS 2018 Technical Report (Nabývá hodnot 4 až 16). N = 29

Jak závisí (sebe)hodnocení na komunikaci s provázejícím učitelem

Vývoj kompetencí studentů podle jejich hodnocení komunikace s provázejícím učitelem

Studenti, kteří začali výcvik ve školním roce 2019/2020 (fialoví): N=30.
V grafu jsou zobrazená průměrná hodnocení za všechny kompetence v komp. rámci standardizovaná na škále 0 až 100.

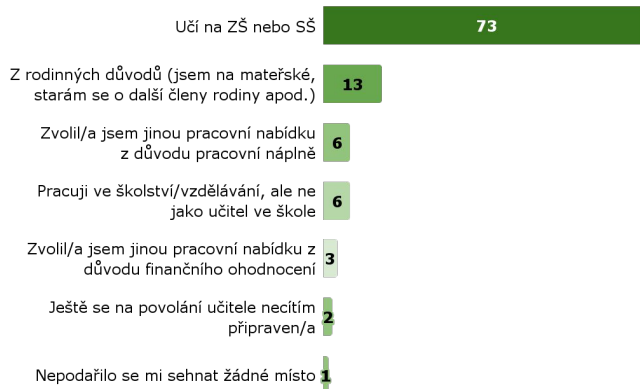
Pro program jsou klíčoví provázející učitelé, kteří studenta programu provázejí praxí a reflektují s ním jeho učitelství. Vývoj sebehodnocení ani hodnocení vzdělavateli mezi 1. a 2. ročníkem příliš nezávisí na tom, jak studenti hodnotí kvalitu komunikace s provázejícím učitelem.

Naproti tomu studenti, kteří pozitivně hodnotí spolupráci s provázejícím učitelem, mají vyšší míru sebedůvěry i průměrně lepší hodnocení vzdělavatelů na konci prvního ročníku. V dalších evaluacích budeme zkoumat, zda provázející učitel a jeho přístup pozitivně ovlivňují samotný začátek praxe v prvním ročníku.

Absolventi: Setrvání v učitelské profesi

- **Téměř tři čtvrtiny** současných absolventů programu v tomto školním roce učí na základní nebo na střední škole.
- **Naprostá většina absolventů, kteří učí, chce učit dlouhodobě** (více než 5 let).
- Tři pětiny z 26 absolventů, kteří v tomto školním roce neučí, **plánují začít učit v nejbližších letech**. Desetina z 26 absolventů, kteří v tomto školním roce neučí, to plánují, pokud se změní jejich životní situace (např. rodičovská dovolená).

Graf uvádí **počty** (celkem osloveno 99 absolventů)

V grafu jsou zobrazeny počty odpovědí. Ptali jsme se 99 absolventů programu. Absolventi, kteří letos neučí na ZŠ ani SŠ mohli uvádět více důvodů

Absolventi: Na jakých typech škol učí absolventi programu?

- Většina absolventů vyučuje na základních školách.
- **Více než polovina absolventů vyučuje na státních školách**, třetina na soukromých a desetina na církevních.
- Nejvíce absolventů vyučuje matematiku, občanskou výchovu a český jazyk, ale dohromady učí 15 různých předmětů.
- **31 absolventů působí v roli třídního učitele.**

Graf uvádí **počty** (celkem 73 absolventů, kteří vyučují)

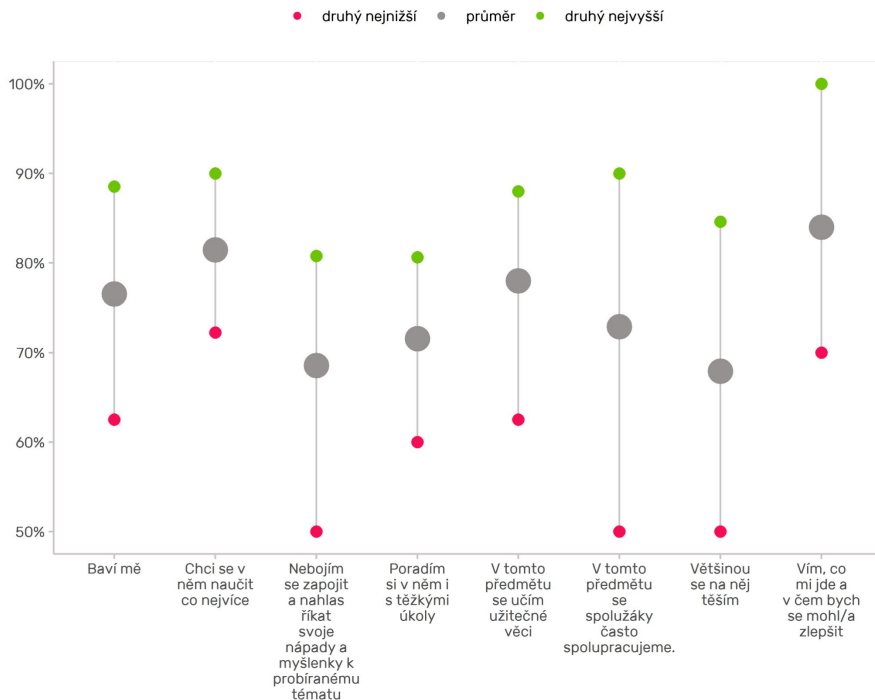

V grafu jsou zobrazeny počty odpovědí.

Ptali jsme se 73 absolventů, kteří uvedli, že v tomto školním roce vyučují na základní nebo na střední škole. Tři absolventi letos učí na dvou školách zároveň a těch jsme se ptali na typy obou škol.

Jak žáci hodnotí výuku absolventů programu?

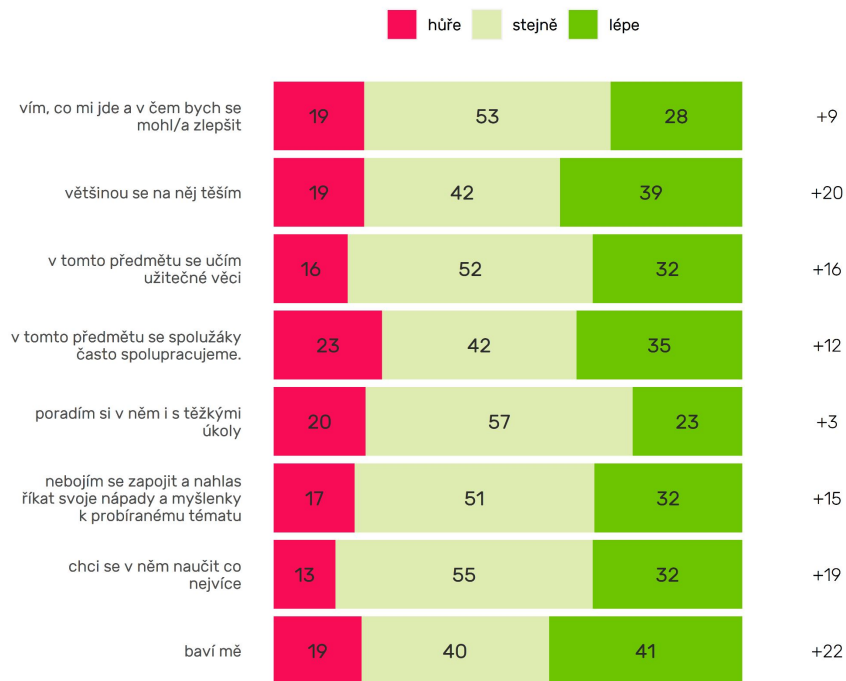
Kolik žáků našich absolventů by o jejich předmětu řeklo:

Podíl žáků, kteří u dané položky řekli "Určitě ano" nebo "Spíše ano"
Průměrné hodnoty absolventů, kteří jsou v roce 2020/21 v druhém roce po absolvování programu. N = 14

- Žákovská hodnocení jejich učitelů, absolventů programu po 2 letech od absolvování, jsou velmi vysoká.
- V průměru 80 % žáků všech zkoumaných absolventů říká, že se v předmětu učí užitečné věci, chtějí se v něm co nejvíce naučit a vědí, v čem se zlepšovat. Okolo 70 % se na hodiny těší a nebojí se zapojovat.
- Studenti tak mají vysoké hodnocení jak z hlediska vztahu předmětu, tak studijní autonomie.

Jak žáci hodnotí absolventy ve srovnání s minulým učitelem stejného předmětu?

Srovnání hodnocení absolventů s hodnocením předchozího učitele. Odpovědi žáků, kteří měli v minulých letech na daný předmět i jiného učitele. Šetření probíhalo ve třídách absolventů, kteří jsou v roce 2020/21 v druhém roce po absolvování programu. Vedle grafu jsou zobrazeny rozdíly mezi hodnotami "lépe" a "hůře". N = 561

Žáci absolventů programu také srovnávají svého učitele (absolventa programu) s předchozím učitelem stejného předmětu. Absolventy UNŽ hodnotí žáci ve všech oblastech **lépe** než předchozí učitele téhož předmětu.

Výrazný rozdíl je v položkách:

„Předmět mě baví.“

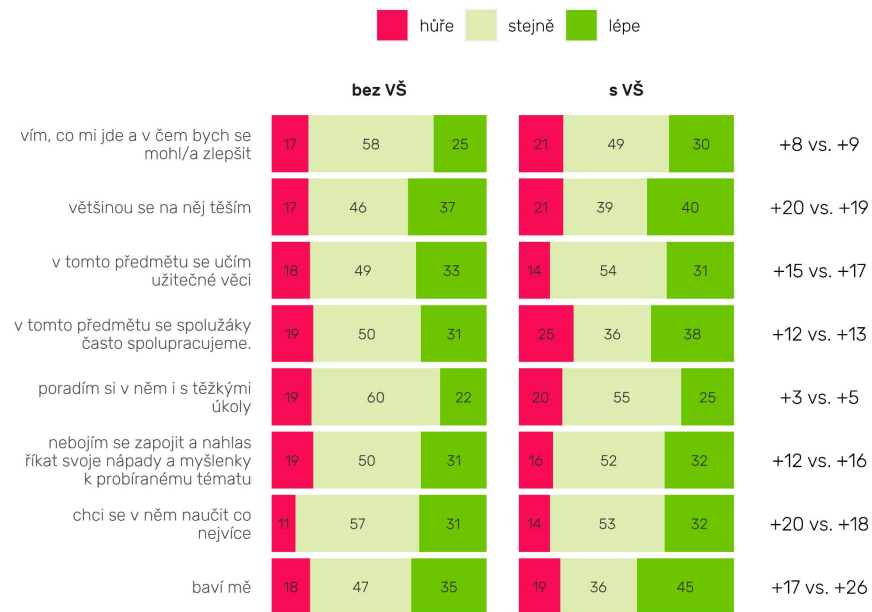
„Chci se v něm co nejvíce naučit.“

„V tomto předmětu se učím užitečné věci.“

„Většinou se na něj těším.“

Jak souvisí vnímaná změna výuky se socioekonomickým původem rodičů

Srovnání hodnocení absolventů žáky s hodnocením předchozího učitele, souvislost s nejvyšším dosaženým vzděláním rodičů žáka

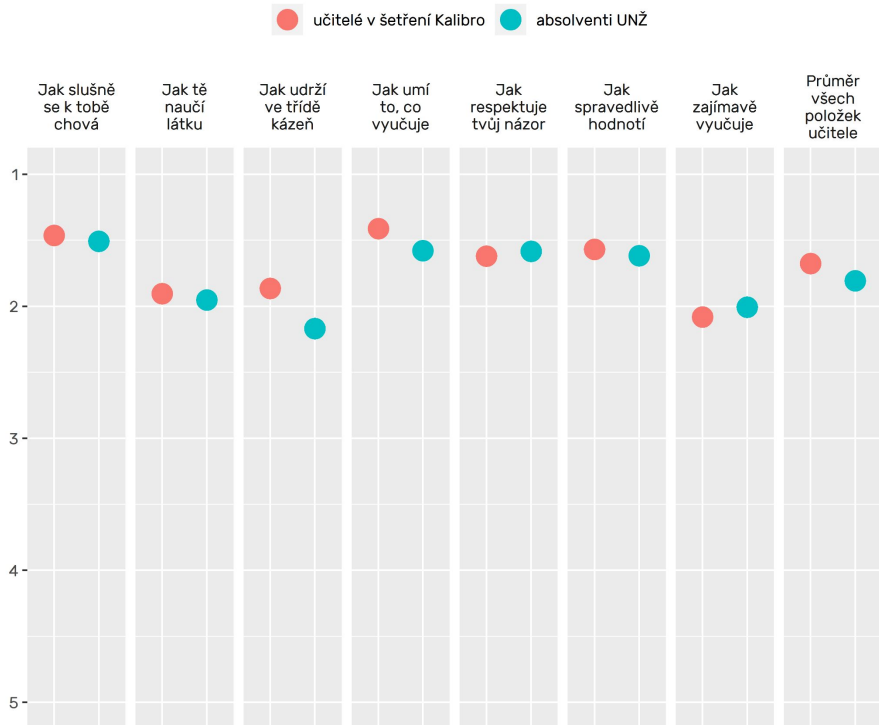

Srovnání hodnocení absolventů s hodnocením předchozího učitele. Odpovědi žáků, kteří měli v minulých letech na daný předmět i jiného učitele. Šetření probíhalo ve třídách absolventů, kteří jsou v roce 2020/21 v druhém roce po absolvování programu. Vedle grafu jsou zobrazeny rozdíly mezi hodnotami "lépe" a "hůře". N = 561

Absolventi UNŽ zlepšují vnímání svých předmětů mezi žáky ze všech socioekonomických skupin. U žáků s VŠ vzdělanými rodiči a rodiči bez VŠ převažuje pocit, že předmět se zlepšil nad pocíťovaným zhoršením. A to ve všech dimenzích od drobného zlepšení studijní autonomie a self-efficacy (poradím si i těžkými úkoly) po velké zlepšení v zábavnosti předmětu (těším se, baví mě).

Žáci s VŠ vzdělanými rodiči jsou ve svých hodnocení rozmanitější – častěji říkají, že se předmět zlepšil či zhoršil. Mají zřejmě více vyprofilovaná očekávání od výuky.

Hodnocení absolventů žáky ve srovnání s Kalibrem

Srovnání průměrných hodnocení žáků 14 absolventů UNŽ a 357 českých učitelů ze šetření Kalibro. V grafu jsou zobrazeny průměry hodnocení učitele žáky na škále známek 1 (nejlepší) až 5 (nejhorší) agregovaných na úrovni učitele.

Hodnocení žáků absolventů **je velmi podobné hodnocení** žáků učitelů zapojených do šetření Kalibro.

Šetření Kalibro poptávají školy na dobrovolné bázi a učitelé v něm zapojení mají i větší praxi. Absolventi UNŽ si tak nevedou z pohledu žáků špatně ani ve srovnání se zkušenějšími učiteli z nadprůměrných škol.

Slabší položkou u absolventů UNŽ je *Jak udrží kázeň ve třídě* a *Jak umí to, co vyučuje*. Naopak absolventi si stojí mírně lépe v otázce „Jak zajímavě vyučuje“. To potvrzuje všechna zjištění z kompetenčního rámce a TALIS, slabinou některých absolventů je udržování kázně a částečně oborová didaktika. Silnou stránkou je smysluplnost a zajímavost výuky.

Děkujeme za Vaši milou pozornost

Stránka se všemi evaluačními výstupy:

<https://www.ucitelnazivo.cz/evaluace>

Metodiky evaluace ke stažení:

<https://www.ucitelnazivo.cz/evaluace-metodiky>

Neváhejte nás kontaktovat!

Jana.korabova@ucitelnazivo.cz

Barbora.zavadilova@ucitelnazivo.cz

Zprávy z evaluací našich programů

- [Evaluační zpráva programu Ředitel naživo 2019-2021](#)

- [Evaluační zpráva 2019-2020](#)

- Černá, M., Píšová, M., & Vlčková, K. (2017). Vliv klinické zkušenosti na profesní rozvoj studentů. *Studia paedagogica*, 22(3), 42–68.
- Darling-Hammond, L. (2014). Strengthening clinical preparation: The holy grail of teacher education. *Peabody Journal of Education*, 89(4), 547–561.
- Directorate for Education and Skills. (2014). *Talis 2013 Results: An International Perspective on Teaching and Learning*. OECD Publishing.
- Eurydice. (2018). *Teaching Careers in Europe: Access, Progression and Support*. Publications Office of the European Union.
- Gavora, P. (2011). Measuring Self-efficacy of In-service Teachers in Slovakia. 5(2), 79–94.
- Gavora, P., Mareš. (2020). *Self efficacy v edukačních souvislostech II.*. UTB.
- Hanušová, S., Píšová, M., & et al. (2017). *Chtějí zůstat nebo odejít? Začínající učitelé v českých základních školách*. Brno: MUNI Press.
- Hattie, J. (2009). *Teachers Make a Difference. What is the research evidence.* https://www.det.nsw.edu.au/proflearn/docs/pdf/qt_hattie.pdf
- Kirkpatrick, D., & Kirkpatrick, J. (2006). *Evaluating Training Programs: The Four Levels*. (3. vyd.). San Francisco: Berrett-Koehler Publishing.
- Korthagen, F. J. A. (2011). *Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realistického vzdělávání učitelů*. Brno: Paido.
- OECD: *A Flying Start, Improving Initial Teacher Preparation Systems.*
https://www.oecd-ilibrary.org/sites/cf74e549-en/1/1/3/index.html?itemId=/content/publication/cf74e549-en&mimeType=text/html&_csp_=c4e8d6f328906ac93d4eb9092b25d70c&itemGO=oe.cd&itemContentType=book
- Papay, J., West, M., Fullerton, J., & Kane, T. (2011). *Does Practice-Based Teacher Preparation Increase Student Achievement? Early Evidence from the Boston Teacher Residency.*
- Pol, M., & Lazarová, B. (2017). *Zpráva z evaluačního šetření projektu Učitel naživo*. FF MU
- Rossi, P. H., Lipsey, M. W., & Freeman, H. E. (2004). *Evaluation. A systematic Approach*. London: SAGE.
- Smetáčková, I., Vondrová, E., & Topková, P. (2017). *Zvládání stresu a syndrom vyhoření u učitelek a učitelů ZŠ*. *E-Pedagogium*.
- Spilková, V. (2011). *Professional Development of Teachers and Student Teachers through Reflection on Practice*. 24(1), 59–65.
- Spilková, V., Tomková, A., & et al. (2012). *Rámcem profesních kvalit učitele. Hodnotící a sebehodnotící arch. Národní ústav pro vzdělávání.*
- Straková, J., Simonová, J., & Greger, D. (2017). *OVĚŘENÍ KONCEPTU akademického optimismu na českých školách druhého stupně povinného vzdělávání*. 27(3), 397–418.
- Teach First UK. *Teach First Impact Report*. https://www.teachfirst.org.uk/sites/default/files/2017-09/teach_first_impact_report.pdf
- ÚVRV. *Vztahy mezi dovednostmi, vzděláváním a výsledky na trhu práce: Longitudinální studie*. GA 20122018. <https://pages.pedf.cuni.cz/uvrv/close/>
- Worrell, F. Brabeck, M., Dwyer, C., Geisinger, K., Marx, R., Noell, G., and Pianta R. (2014). *Assessing and evaluating teacher preparation programs*. Washington, DC: American Psychological Association. <https://bearcenter.berkeley.edu/sites/default/files/Worrell.BEAR%20Center.pdf>